

Från [Socialisten](#)

Leo Trotskij

Radiotal om ryska revolutionens 15 års-jubileum

Bakgrund

I november 1932 var Leo Trotskij i Danmark på inbjudan av Socialdemokratiska studentföreningen. Trotskij var vid denna tidpunkt förvisad från Sovjetunionen till den turkiska ön Prinkipo. Den danska regeringen beviljade Trotskij enbart åtta dagars visum och krävde att han uteslutande höll sig till den ”historievetenskapliga betydelsen av 1917”.

Den 14:e november avseglade Trotskij med sin fru Natalja och tre medarbetare från Turkiet. Första anhalt var Atens hamn Pireus där han hyllades av en demonstration från den grekiska Vänsteroppositionen. De grekiska myndigheterna förvägrade dock Trotskij att gå i land under förevändningen att man fruktade stalinistiska motdemonstrationer. Senare under natten längst med hela färden genom Korinthkanalen mot Italien kunde man höra talkörer från Vänsteroppositionen som ropade ”Länge leve Trotskij” och andra slagord.

I Neapel tilläts han under en kort stund med poliseskort gå i land för att se ruinerna i Pompeji innan färden fortsatte till Marseille. Där sattes han i en bil, därefter tåg, som körde honom direkt till Dunkerque. Där fortsatte resan med båt tills han den 23:e november landsteg i Esbjerg. Väl framme i Esbjerg gav han intervjuer åt de danska tidningarna *Social-Demokraten* och *Politiken* innan tågresan gick mot Köpenhamn. Väl i Köpenhamn möttes han ilska tillmälen av en ohelig allians mellan danska hovet, sovjetiska ambassaden och danska kommunistpartiet. Det danska hovet, ledd av prins Aage kunde naturligtvis inte acceptera att ”tsarfamiljens mördare” skulle vistas fritt i Danmark och påminde om att den sista tsarens mor faktiskt var dansk prinsessa.

Den 27 november höll han det utlovade anförandet, två timmar långt och på tyska, inför 2 500 åhörare (enligt Times) som sedermera skulle gå till historien som [Till försvar för oktober](#) (eller ”Köpenhamnstalet”).

Tidigare på dagen höll han ett radiotal till den amerikanska allmänheten. Det är detta radiotal som här återges i svensk översättning för första gången. För utsändningen i USA stod Columbia Broadcasting System (CBS).

Radiotal till Förenta staterna

Köpenhamn, 27 november 1932.

Ärade lyssnare!

Mitt försök att ge den amerikanska radiopubliken en exposé över min föreläsning¹ om den ryska revolutionens historia är ett vågat företag ur två synvinklar. Dels är tidsramen allt för snäv och dels står min engelska, min undermåliga engelska, inte alls i proportion till min beundran för den anglosaxiska kulturen. Jag ber er om överseende eftersom det här är första gången jag talar till en publik på engelska. Vilka frågor reser den ryska revolutionen hos en tänkande människa? För det första; Hur och varför ägde denna revolution rum? För det andra; Har Oktoberrevolutionen bestått prövningarna?

¹ Föreläsningen som avses är *Till försvar för oktober* i Köpenhamn. På hösten 1932 inbjöd en dansk socialdemokratisk studentgrupp Trotskij till Köpenhamn för att tala vid ryska revolutionens femtonårsjubileum. Talet hölls av allt att döma senare på dagen 27 november 1932 inför en publik på drygt tvåtusen personer.

Det faktum att proletariatet tog makten för första gången i ett så underutvecklat land som det tsaristiska Ryssland förefaller vid första anblicken vara ett mysterium. I själva verket är det helt i överensstämmelse med historiens lagar. Det kunde ha förutsetts och det har förutsetts. Dessutom kunde revolutionärer forma sin strategi på grundval av denna förutsägelse långt innan de avgörande händelserna. Tillåt mig citera ett stycke från min egen produktion 1905:

”I ett ekonomiskt underutvecklat land” – jag citerar – ”kan arbetarklassen komma till makten tidigare än i ett kapitalistiskt mer avancerat... Den ryska revolutionen skapar förutsättningar under vilka makten kan (och, i händelse av en lyckosam revolution, måste) överföras till arbetarklassen även innan den borgerliga liberalismen får tillfälle att visa upp sin begåvning att regera.”²

Jag citerar dessa stycken för att visa hur teorin om den ryska revolutionen som jag förespråkar gått och väl föregick Oktoberrevolutionen. Låt mig kortfattat summera detta arbete, som är från 1905. I överensstämmelse med sina omedelbara uppgifter är den ryska revolutionen en borgerlig revolution. Men den ryska borgerligheten är anti-revolutionär. Revolutionens seger är därför bara möjlig som en seger för arbetarklassen. Men den segrande arbetarklassen kommer inte att stanna vid det borgerligt demokratiska programmet, utan kommer att gå vidare till socialismens program. Detta var teorin om den permanenta revolutionen³ som jag formulerade 1905, och som därefter utsatts för skoningslös kritik under benämningen ”trotskism”. Det står alltså klart att inte bara orsakerna, utan också den allmänna utvecklingen av revolutionen låg i öppen dager för marxister årtal innan den inträffade.

Den främsta och mest generella förklaringen är; Ryssland är ett underutvecklat land, men ändå en del av världsekonomin, ändå en del av det kapitalistiska världssystemet. I detta hänseende knäckte Lenin den ryska revolutionens gåta med den kärnfulla formuleringen: ”Kedjan brast i sin svagaste länk”.

De outhärdliga förhållandena för bönderna under det feodal-monarkistiska systemet, som förstärktes av kapitalistisk exploatering, skapade en fantastiskt explosiv kraft som fann sitt ledarskap i arbetarklassen. En väsentlig beståndsdel var existensen av en stor revolutionär reserv bestående av förtryckta nationaliteter längst med imperiets gränser, som uppgick till 57 % av den totala befolkningen. Till detta måste läggas erfarenheterna från revolutionen 1905, som Lenin kallade ”generalrepetitionen” för revolutionerna 1917, där vi bevittnade hur de första sovjeterna frambringades. Och det imperialistiska kriget⁴, som skärpte alla motsättningar och drog de efterblivna massorna ut ur deras stagnation och på så sätt förberedde sammanbrottets enorma skala. Sist, men långt ifrån minst, fanns ett mäktigt bolsjevikparti⁵; det mest revolutionära partiet i mänsklighetens historia. Det var ett levande koncentrat av Rysslands moderna historia, med allt som var dynamiskt i den. Under tolv år lärde det sig att känna klassmekaniken i ett kampfyllt samhälle genom de storslagna händelserna 1905 till 1917. Det utbildade kadrer som var lika skickliga på att ta initiativ som att underordna sig. Disciplinen i dess revolutionära handlingar var byggd på enigheten kring

² Citatet är ur [Resultat och framtidsutsikter](#) som publicerades 1906 i S:t Petersburg. Trotskij påbörjade arbetet med boken 1904, men händelserna under revolutionsåret 1905 gjorde att boken inte färdigställdes förrän 1906. Boken återpublicerades på ryska 1919 och på de flesta större språken 1921 genom Tredje internationalens försorg.

³ Teorin om den permanenta revolutionen finns mer utvecklad i boken med samma namn som kom ut 1929.

⁴ Första världskriget 1914 – 1918.

⁵ Bolsjevikerna var ursprungligen en fraktion i RSDAP (Ryska socialdemokratiska arbetarpartiet) som bildades 1903 och betydde ”majoriteten” och leddes av V I Lenin. Deras meningsmotståndare inom RSDAP var mensjevikerna (”minoriteten”) och leddes av Julius Martov. 1912 bildade bolsjevikerna eget parti; RSDAP(b). 1918 bytte man namn till Allryska Kommunistpartiet (bolsjevikerna).

dess doktriner, på traditionen av gemensamma strider och på tilliten hos ett beprövat ledarskap. Så mötte partiet året 1917.

I september gav Lenin, som var tvungen att hålla sig gömd, signalen: ”Krisen är mogen, upprorets timme har slagit.” Han hade rätt. Borgerligheten hade till sist tappat huvudet. De demokratiska partierna, mensjevikerna⁶ och socialistrevolutionärerna⁷, förslösade det sista av det förtroende massorna hade för dem. Den uppvaknande armén ville inte längre slåss för imperialismens ambitioner utomlands. Bönderna rökte, utan hänsyn till demokratiska råd, ut godsägarna från deras egendomar. De förtryckta nationaliteterna i ytterområdena reste sig mot byråkratin i Petrograd. I de viktigaste arbetare- och soldatsovjeterna var bolsjevikerna de dominerande⁸. Arbetarna och soldaterna krävde handling. Varbölden hade mognat. Den behövde ett snitt med operationskniven.

Bara under de här sociala och politiska villkoren var upproret möjligt. Och således blev det också oundvikligt. Partiet genomförde oktoberupproret med kallt beräkning och med flammande övertygelse. Av detta skäl segrade det nästan utan offer. Genom de segerrika sovjeterna placerade sig bolsjevikerna i ledningen för ett land som täcker en sjättedel av jordens yta. Frågan infinner sig nu; Vad uppnåddes till det höga priset av en revolution? Många kritiker avslöjar sin skadeglädje över det faktum att sovjeternas land har väldigt lite gemensamt med det allmänna välförhållandes rike. Varför då en revolution och varför uppoffringarna?

Ärade lyssnare! Tillåt mig tro att motsättningarna, svårigheterna, misstagen och nöden hos den sovjetiska regimen inte är mindre kända hos mig än hos någon annan. Men i kritiken, såväl som i kreativ aktivitet, behövs perspektiv. Femton år! Hur mycket är inte det i en människas liv! Men samma femton år – vilken obetydlig period i ett folks liv! Bara en minut på historiens klocka! Under det amerikanska inbördeskriget dödades femtio tusen människor.⁹ Kan dessa uppoffringar rättfärdigas? Från de amerikanska slavägarnas ståndpunkt och de härskande klasserna som marscherade tillsammans med dem – nej! Från det amerikanska samhällets progressiva krafter, de svartas eller den brittiske arbetarens ståndpunkt – absolut! Och från det mänskliga framåtskridandets ståndpunkt kan det inte råda några som helst tvivel! Fram ur inbördeskriget kom det nuvarande Förenta Staterna med sitt obändliga praktiska initiativ, sin rationaliserade teknik, sin ekonomiska livlighet. Dessa åstadkommanden hos amerikanismen kommer att utgöra en del av grunden för ett nytt samhälle.

Det djupaste, mest objektiva, och mest oumbärliga kriteriet för socialt framåtskridande är den ökade produktiviteten av det samhällselig nödvändiga arbetet¹⁰. Utvärderingen av ryska

⁶ Mensjevikerna (se ovan) ansåg att den ryska revolutionen skulle vara en borgerlig revolution; för skapandet av parlamentarisk demokrati och mot feodalism. Den positionen gjorde bl a att man var emot en socialistisk revolution och stödde ett fortsatt krig mot Tyskland. Detta ledde vidare till att mensjevikernas inflytande i sovjeterna nästan uttraderas och i valen till den konstituerande församlingen i november 1917 fick man bara 3 % av rösterna. De flesta ledarna för mensjevikerna lämnade Ryssland 1921 och utgav i Berlin tidningen ”Den socialistiska budbäraren”. Via Paris flyttade man 1939 till New York och utgivningen fortsatte en bit in på 1970-talet.

⁷ Socialistrevolutionärerna bildades 1902 som en efterföljare till Narodnaja Volja (Folkviljan), en revolutionär rörelse på landsbygden som till skillnad från RSDAP såg de ryska bönderna som källan till förändring av landet. En av Socialistrevolutionärernas främsta företrädare Aleksandr Kerenskij ledde den provisoriska regeringen mellan juni och oktober 1917. Socialistrevolutionärerna splittrades i samband med Oktoberrevolutionen 1917 och dess vänstra halva ingick därefter i en koalitionsregering med bolsjevikerna.

⁸ I valen till sovjeterna i september fick bolsjevikerna 51 %, liberaler (kadet-partiet) 26 %, socialistrevolutionärerna 14 %, mensjevikerna 4 % och övriga 5 %.

⁹ Här läser Trotskij troligen fel ur sitt manuskript. Antalet döda i Amerikanska inbördeskriget uppgick till minst 500 000. 630 000 enligt wikipedia.

¹⁰ Samhällselig eller socialt nödvändigt arbete är det genomsnittsarbete som krävs för arbetskraftens reproducering. En arbetares arbetsdag består dels av nödvändigt arbete (för att reproducera sin arbetskraft) och

revolutionen ur den synvinkeln är redan besvarad av erfarenheterna. Den planerade ekonomins principer har för första gången i historien visat sin förmåga att åstadkomma produktionsresultat utan motstycke under en kort tidsperiod¹¹. Jag har inget intresse av att förneka eller skyla över den mindre attraktiva sidan av sovjetisk ekonomi. Resultaten i industriproduktionen påverkas negativt av utvecklingen inom jordbruket. Denna del har ännu inte, i egentlig mening, uppnått socialistiska metoder. Samtidigt har den letts längs vägen av kollektiviseringar¹², utan tillräckliga förberedelser, byråkratiska snarare än tekniska och ekonomiska. Dessa misstag kan och kommer att korrigeras. Edisons¹³ första lampa var heller inte perfekt. Men detta är en stor fråga som går långt utanför ramarna för mitt tal.

Den djupaste betydelsen av en stor revolution, emellertid, består i det faktum att den formar och härdar folkets karaktär. Föreställningen att det ryska folket är långsamma, passiva, melankoliskt mysticistiskt, är utbredd och inte någon tillfällighet. Den har sina rötter i det förgångna. Men i de västliga länderna har fram till nu dessa långtgående förändringar som påverkat folkets karaktär genom revolutionen inte tagits under tillräckligt övervägande. Revolutionen är en hård skola. Vi valde den inte. En kraftig hammare krossar glas men den smider järn. Revolutionens hammare smider till järn karaktären hos folket. För att förklara den extraordinära uthållighet som massan av folket i Sovjetunionen visat under revolutionsåren har många utländska observatörer i enlighet med den gammaldags vanan förlitat sig på den ryska karaktärens ”passivitet”. De ryska massorna uthärdar idag sina umbäranden tålmodigt, men inte passivt. Med egna händer bygger de en bättre framtid och de vill skapa den till varje pris. Men låt bara fienden försöka att utifrån påtvinga sin vilja på dessa tålmodiga massor och han ska få se huruvida de är passiva eller inte!

Jag är säker på att det stora amerikanska folket i högsta grad har intresse, moraliskt såväl som materiellt, av att se med sympati på de ansträngningar det stora ryska folket gör för att omvända sitt sociala liv på en högre historisk nivå. Om jag med mitt korta tal kan hjälpa några tusen, eller även några hundra amerikaner, att förstå den inre oundvikligheten och utvecklingen av den ryska revolutionen, kommer jag att känna att mina ansträngningar blivit väl belönade.

Från *Writings of Leon Trotsky (1932)*, sid 321 – 324.

Översättning och noter: *Patrik Olofsson*.

---

merarbete (som sedermera blir kapitalistens profit). I det enskilda fallet kan det ju skilja hur mycket mellan en kvalificerad arbetare och en okvalificerad arbetare hur mycket av arbetsdagen som krävs för att arbeta det nödvändiga arbetet. Socialt nödvändigt arbete uttrycker den genomsnittliga tiden i en bransch eller ett samhälle.

¹¹ Industriproduktionen mellan 1913 – 1963 ökade i Ryssland/Sovjet (trots att landets nästan ödelagts att antal gånger av två världskrig, ett inbördeskrig, tvångskollektiviseringarna och andra stalinistiska vansinnesdåd) med 5 200 %. Det är 9 gånger snabbare utveckling än USA (som klarat sig undan både invasioner och inbördeskrig) och 26 gånger snabbare utveckling än Storbritannien under samma period.

¹² Beslut om tvångskollektiviseringar fattade av centralkommittén i november 1929 och markerade slutet på den Nya ekonomiska politiken. Till en början skedde det i liten skala men ökade och nådde ett crescendo under 1931-33.

¹³ Thomas Alva Edison (1847 – 1931). Amerikansk uppfinnare och affärsman. Mest känd för glödlampan, men anses vara en av världens mest produktiva uppfinnare med sina 1 093 registrerade patent i USA.